

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 22

Květen 1973

NAŠE ROVY

Ladislav Wilhelm, Velké Losiny (o. Šumperk) hospodář na odpočinku, nar. 15. XII. 1889, zemř. náhle 3. V. 1972. Jeho rodopisným zájmem byl vlastní rod.

Ing. Zdeněk Heydušek, Praha 2 - Vinohrady, stavební inženýr, poslední vnuk B. Smetany (syn jeho dcery Zdenky), spoluzakladatel českého stolního tenisu a jeden z prvních mistrů republiky v tomto sportu, jakož i úspěšný reprezentant v zahraničí, nar. 9. III. 1897, zemř. náhle 30. I. 1973. Obíral se genealogií vlastního rodu a v naší Společnosti několik let zastával poctivě a obětavě funkci člena revizní komise.

Zlato a poklady můžeme lehko získat, ale jen
pověst dobrého jména potrvá na věky.
Lev z Rožmitálu

ZE SLAVATOVSKÉ HERALDIKY

I.

Martin Kolář upozornil ve své Heraldice (I, 74), že nejen města a městečka, ale také i některé vsi obdržely od své vrchnosti oprávnění nésti na svých pečetích znak, a jako příklad uváděl vesnice na jindřichohradeckém panství. Tuto zprávu třeba opravit v tom smyslu, že to byly jediné rychty, které tu obdržely znak do pečetního pole, a v tom je také vysvětlení celé podstaty věci. Vesničtí rychtáři spolu s přísežnými pečovali o obecní hospodářství a dbali na provádění výkonu gruntovních práv vrchnosti. V tomto postavení byly rychty nejnížšími stupni panské správy a zároveň střední správy též panskými kanceláři, jichž také skutečně panští úředníci z ústřední zprávy dočasně užívali při projednávání místních právních záležitostí poddaných. Při tomto výkladu je pak zřejmé, že nejsou erby jindřichohradeckých rychet jejich skutečnými erby, nýbrž erby vrchnosti, která je propůjčila svým soudním místům. Slavatové nepropůjčili však těmto nejnížším instancím ve správě panství celý svůj slavatovsko-hradecký znak z r. 1616, který tu pro srovnání uveřejnujeme v podobě po polepšení r. 1629, leč jen různé jeho dílčí části, které byly vyryty na pečeti jednotlivých rychet, a to:

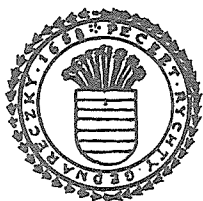
- 1 Bednárec - štít s třemi břevny slavatovskými a sedmi slavatovskými pery nad štítem,
- 2 Buk (dnes místní část Jindřichova Hradce) - medvěd držící z levé strany kotvu,
- 3 Číměř - medvěd, držící z pravé strany korunované M (dvojitou lilii),
- 4 Jarošov - medvěd, držící z levé strany přílbu s korunou a přikryvadly,
- 5 Lásenec - věnec,
- 6 Loháňov - M (dvojitá lilie) pod korunou,
- 7 Oldřív (dnes místní část Blažejova) - dva medvědi ve stoje k sobě obrácení, kteří drží mezi sebou hradeckou rúži,
- 8 Otín - medvěd, držící z pravé strany korunovanou přílbu s přikryvadly, zároveň vrchní rychta otínská obdržela pečeť se znakem montfortským,
- 9 Pěná (dnes Horní Pěna) - medvěd, držící z pravé strany štít se třemi slavatovskými břevny,
- 10 Políkno - štít s hradeckou rúží,
- 11 Dolní Radouň (dříve Německá Radouň) - medvěd, držící z levé strany kus erbu s jedním břevnem
- 12 Radouňka (dříve Malá Radouň) - kotva,
- 13 Ratiboř - rúže se sedmiperným a srdíčky posypaným křídlem,
- 14 Velký Ratmírov - křídlo sedmiperné, srdíčky posypané,
- 15 Roseč - štít se třemi břevny slavatovskými,
- 16 Studnice - věnec na štítě.

Všechny tyto pečeti s českými nebo německými opisy nesou letopočet 1658; šlo tedy o jednorázovou akci, související zřejmě s nastoupením vlády třetího vladaře domu Hradeckého z rodu Slavatů, Ferdinanda Viléma, po smrti jeho strýce Adama Pavla počátkem července r. 1657. Zákonitost těchto pečeti byla pojištěna jejich otisknutím přes papírovou clonu na přidešší právě platného urbáře z r. 1654 (StA Jindřichův Hradec), odkud je znal M. Kolář. Vedle toho jsou též otisky většiny z nich v Eichlerově sbírce pečeti v Archivu Národního muzea v Praze (Táborsko, G 66 - panství Jindřichův Hradec). Tyto otisky mají tu přednost, že nejsou tištěny přes papírovou clonu a že jsou proto zřetelnější. Navíc je tu ještě z doby o málo pozdější počet rychty v Děbolíně se znamením medvěda, držícího z levé strany písmeno M s korunou. Letopočet je 1680, německý opis DORF TIWLINKS.

II.

Karel Liška

V článku Slavatovské palatináty (ČČH XXX, 1924) popsal František Teplý erby těch osob, které je obdržely od Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka z jeho titulu císařského palatina, uděleného 19. března r. 1630. Mezi těmito erby chybí erb, o němž zpravuje Siebmacherův Grosses und allgemeines Wappenbuch (Band V/8, Bürgerliche Wappen, str. 69, tab. 74). Autorem zprávy je tu vídeňský genealog Heyer von Rosenfeld k. u. k. Hauptmann a obdarovanými měli být Andreas Petzelt a jeho bratr Georg, kteří obdrželi r. 1643 červeno zlaté polcený štít s vydutým modrým hrotem, v jehož pravé polovici je vlevo obrácený stříbrný dvouocasý lev, v levé polovici černý medvěd a na hrotě stříbrná kotva,

BEDNÁREC

BUK, místní část
Jindřichova Hradec

ČIMĚŘ

JAROŠOV

LÁSENICE

LODHĚŘOV

OLDÁŇŠ, místní část
Blázejova

OTÍN

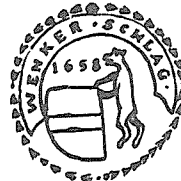
OTÍN (vrchní rychtář)

PĚNÁ
(Horní Pěna)

POLÍKNO

NĚMECKÁ RADOUŇ
(Dolní Radouň)

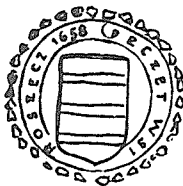
RADOUŇKA

RATIBOŘ

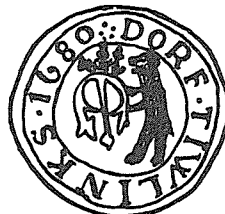
VELKÝ RATMÍROV

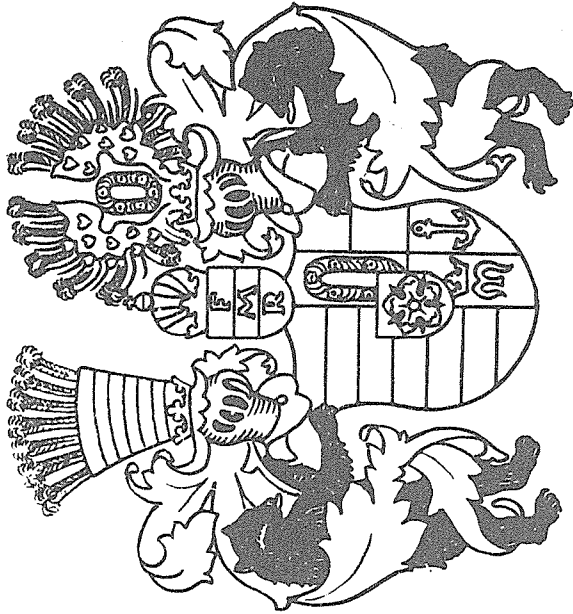
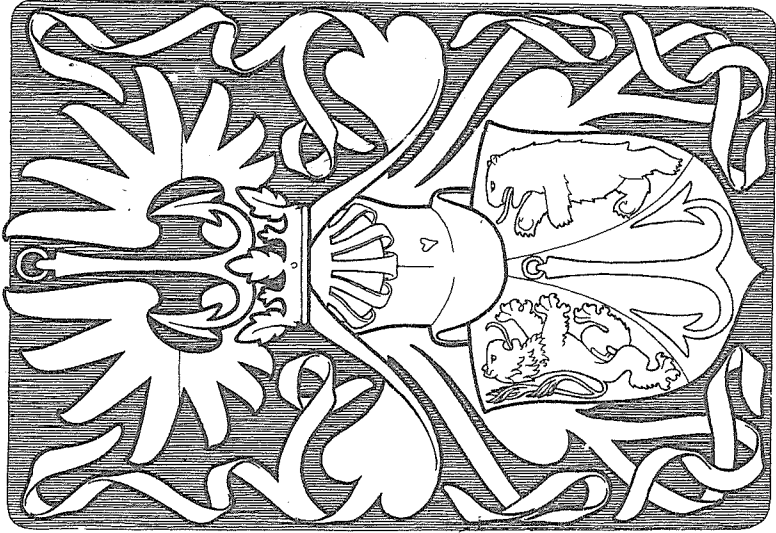
ROSEČ

STUDNICE

DĚBOLÍN

SLAVATA Z CHLUMU

a za klenot na korunované přilbě s černo zlatými a červeno stříbrnými fafrnochy rozevřené zlato černě a stříbrno červeně dělená křídla se stříbrnou kotví mezi nima.

Podle přípisu, který poslal GH Společnosti Hans Hadam (Stuttgart), není zatím o tomto udělení známo víc než to, co je zapsáno na dvou kartotéčních lístcích v pozůstalosti jmenovaného Heyera z Rosenfeldu, která se chová v Germánském národním muzeu v Norimberku. Zápis na prvním lístku zní:

"Petzelt Andreas, Hofmeister und sein Bruder Georg, Bürgermeister zu Carwitz (recte Karbitz, Chabařovice u Ústí n./Lab.) erhielten vom Comes Palatinus/Hofpfalzgraf Wilhelm Graf Slawata einen Wappenbrief d. d. Wien 1. 8. 1643 (Heyer v. Rosenfeld)."

A na druhém lístku:

"Wilh. Rgf von Slawata Wppbrf Wien 1. 8. 1643 Pezelten Andreas, Hofm. des kaiserl. Obersten von Hanau und Georg, Rathverwandter und Bürgermeister in der Stadt Carwitz. Wappen und Lehensgenosse Erneuerung."

Jako mnoho badatelů jeho doby (kolem 1880), tak i Heyer nepoznamenal místo své informace, ovšem je sotva pravděpodobné, že by ještě viděl dokonce originál erbovního listu. Vedle této záhady třeba také v budoucnu osvětlit možný příbuzenský poměr k jiným Petzeltům původem právě z Chabařovic, mezi nimi zvláště k pražskému císařskému radovi a vicekomorníku Adamovi Pecelioví, nobilitovanému v Praze r. 1637 a s titulem z Adlersheimu.

V. J. S.

Jan Skutil ZÁKLADNÍ MORAVSKÉ RODY

Raně středověká genealogie má prameny téměř výhradně jen k biografím panovníků, také historické disciplíny zkoumající období do konce 10. stol. (často však i dvě století další) jsou převážně orientovány k osudům panovníckých rodů. Staromoravská genealogie by v tomto případě byla omezena jen na rodopisné výklady dynastie Mojmirůvců, jejichž rodokmen vzhledem k nedostatečným historickým záznamům byl nejen značně neúplný, nýbrž i kusý a vystihl by maximálně rozrod tohoto panujícího rodu jen ve 4 generacích.

Stejně jako vlastní genealogie, je složitá i terénní místní lokalizace sídel této dynastie¹⁾. Zcela nejasná otázka je dále, jaký byl další osud jednotlivých rodů Velké Moravy po jejím pádu; Morava 10. stol. asi velmi dlouho zůstane zcela neznámou. Od druhé třetiny 11. stol. se Morava stává součástí přemyslovského státu, ale není to celá původní Morava; jedna její část zůstává součástí Východní marky, druhá část součástí Uher; posuny hranic českého státu vůči Uhrám i Rakousku trvaly hodně dlouho²⁾. Přemyslovská Morava byla rozdělena zprvu do tří, později do pěti údělů - Olomouc, Brno, Znojmo - později Břeclav a Jemnice; úřední kníže nevládl však samostatně, nesměl ani bez souhlasu pražského knížete zcizovat zeměpanský majetek³⁾, na zahraniční politiku státu neměl prakticky žádný vliv. Úřední knížectví dostávali ostatní Přemyslovci lénem, mohli však kandidovat na pražský trůn podle břeťslavovského stařešinného systému.

Paralelně v tomto systému vytvářejí se i šlechtické rody, které vládly rozsáhlými latifundiemi a vznikly s největší pravděpodobností z mužů, zastávajících knížecí úřady a z bojovníků, usazených na knížecích hradech. Zprvu bylo šlechtictví jen osobní, postupně se z něho vyvinul dědičný systém. Na Moravě mezi ně patřili páni (4) rodu s erbem lekna - z Kounic, zubří hlavy - z Pernštejna, hřebene - z Bósovic, dvou stříbrných břevien - z Obřan (později z Kunštátu), dále erbu ostrve - z Lichtenburka, z Ronova, kteří však na Moravu přišli z východních Čech a jejichž severočeská větev byli páni z Lipé a z Dubé, a konečně Bludovci - z Kravařska.

Genealogická posloupnost moravských Přemyslovců patří do genealogie pražské rodiny; vlastní moravský stát představovaly nejpřednější rody. V r. 1182 bylo v důsledku svárů mezi Přemyslovci zřízeno markrabství Moravské nezávislé na Čechách a v r. 1187 bylo i biskupství pražské jako říšské knížectví prohlášeno nezávislé na pražském knížeti, ale záhy byl stav změněn v původní. Titul markraběcí byl sice moravským vládním ponechán, ale od r. 1186 byla markrabata závislá na pražském knížeti. Biskup pražský olomoucký podléhali mohučskému arcibiskupu, teprve reformami Karla IV. dochází ke změně, že koruna Čes-

ká od r. 1348 vystupuje navenek jako stát jednotný, v němž na Moravě král rozlišoval tři svoje leníky: markraběte moravského, biskupa olomouckého a knížete opavského. Zřejmě tuto dobu představuje i plurálový název "Moravy", dodnes dochovaný v polštině pro Moravu.

Vedlejší linie rodu Lucemburského držela moravský markraběcí titul i funkce z něho vyplývající. Smrtí markraběte Jošta v r. 1411 přechází markraběcí funkce trvale ve spojení s funkcí krále Českého (s výjimkou období, kdy Zikmund zastavuje lénem Moravu svému zeti Albrechtu Rakouskému).

Čeští stavové byli strážci koruny svatováclavské, proto vylučovali z volby krále stavy vedlejších zemí, z čehož plynuly značné právní nesnáze (zejména v r. 1526), ke stavům byli počítáni páni, rytíři, měšťané královských měst a na Moravě rovněž preláti.

Na Moravě bylo šest nejvyšších úředníků - zemský hejtman moravský ve funkci králova (markraběcího) náměstka, dále nejvyšší komorník markrabství moravského, nejvyšší soudí, nejvyšší písař, podkomoří a nejvyšší maršálek, poslední úřad byl trvale vyhrazen pánům z Lipé. Nižší úřady byly purkrabí kraje olomouckého a brněnského, komorníci, soudci, písaři práva nižšího olomouckého a brněnského. Úřad se uprazdňoval jednak při úmrtí králové, jednak při úmrtí držitele úřadu.

Moravský sněm (5) měl větší pravomoc než český, scházel se dvakrát ročně v Olomouci, a dvakrát ročně v Brně, každý stav v něm tvořil zvláštní kurii. Do panské kurie náleželi všichni dospělí příslušníci - členové panského stavu, kdežto v rytířské kurii se mohl účastnit sněmu jen každý člen rytířstva, který držel deskový statek, stav prelátů s městy na Moravě tvořil třetí kurii.

V r. 1480 na brněnském sněmu (6) v přítomnosti krále Matyáše bylo přijato důležité usnesení o zasedání a o přednosti jednotlivých moravských rodů, které jsou v tomto pořádku vyjmenovány: Cimburci, Lipští, Lomničtí, Hradečtí, Pernštejnští, Šternberci, Lichtenburci, Lichtenšajnové, Boskovci, Kunštáti, Pezínští (chtějí-li být v zemi), z Lichtenburka, Valdštejni, Vlašimští, Sovinští, Krajiří; téhož roku k těmto 15 byli přijati i Žerotínové. Představitelé těchto rodů měli držet funkci hejtmána, maršálka a komorníka - "potom z roduov : nahore psaných z každého má býti vzat jeden najstarší. A když ti se již vyberú, aby známo bylo, že jsú v urození všeckni za jedno, kterýž jest a bude léty najstarší, ten se napřed posad a tak až do posledního a najmladšího, ve psaní a súdech neb v sedání po stranách pánuov úředníkuov, jakž léta ukáží, v kterémz vybirání neb sázení páni úředníci svým rodóm ku překážce nejsú, by pro jich místo neměl z jich rodu najstarší vzat býti." (7)

Tyto vyjmenované rody tvořily reprezentaci Moravy a její vládu; proto je třeba považovat je za základní rodiny 15. a 16. stol. v zemi, a to v době, kdy funkce stavovského státu vrcholila a svou mocí je postavena téměř na roven moci královské, a v době bojů mezi stavy a králem.

Genealogie těchto rodů, jejich biografie v hlavních reprezentantech je zásadně důležitá nejen pro genealogii a heraldiku samu, nýbrž i pro politické, kulturní a hospodářské dějiny země, je třeba si povšimnout rodinných vazeb, příbuzenských styků, dominií, které jejich jednotliví příslušníci drželi, náboženských ideologií, kterým byli blízcí (katolicismus, luterství, českobratrství či utrakvismus), dále vazeb kulturních, které školy jejich příslušníci navštěvovali (byla to často Itálie nebo Německo či Švýcarsko), styků hospodářských a kulturních.

Představitelé těchto rodin určovali politický život země, její správu, spravedlnost, soud, kulturu, ideologii i postavení země v rámci koruny České. Z uvedených rodin přední jejich příslušníci prosluli jako osoby často nejen českého, nýbrž i evropského formátu, v diplomacii, ve vojensktví, v právech, v hospodářství i v kultuře. Byly to však zpravidla jen tři, čtyři generace, jimž bylo dáno rozvíjet odkaz předků, být vůdci v národě - 17. a 18. stol. je již představováno rodinami jinými. Staromoravský předbělohorský stát nelze si představit bez těchto jmenovaných, jsou s ním úzce spojeny a s výjimkou několika rodů nepřežily jej.

Žel, dodnes tyto základní rodiny v moderním smyslu prakticky neznáme tak, jak by bylo třeba, rodiny by bylo možno klasifikovat podle jejich čelných představitelů, míst působení, ale do vlastního jádra problémů genealogicko-právních, politických, kulturních a hospodářských souborně pojatých jsme, žel, v rámci země dosud nedospěli; naše poznání je dosud mozaikovitě, nikoli komplexní. Díky Pilnáčkovu (8) úsilí známe stovky moravských rodin, které u nás žily, detailně je k nim sebrána i literatura, ale hlavní rodiny dosud jsou hlouběji nepoznané a nepodaří se zřejmě ani v brzké době tento dluh odčinit.

Stručná informace alespoň o dvou či o třech rodinách nemůže nahradit hlubší analýzu, zato však musí být signálem pro nutnost hlubšího bádání na tomto poli. Morava, žel, nemá svého A. Sedláčka, Ladislav Hosák (1898 - 1972), který směřoval ke globálnímu chápání moravské genealogie jednak ve svém místopise (9), jednak v připravovaných Hradech a zámčích a v počátcích svého genealogického slovníku z nepřízné osudu, opustil, žel, příliš předčasně svoje předsevzaté práce.

S pány z Pernštejnu je v úzkém spojení nejen jeden z nejkrásnějších dochovaných hradů moravských nebo Boskoviccká bible, ale i pomístné jméno v centru Prahy, vděčící za svůj původ právě této přední rodině; dále pak historie mnohých českých i moravských měst, jmenujme alespoň Pardubice, Prostějov, Lipníka Přerov, také historie řady moravských jiných hradů, především mocný Helfštejn, střežící jednu z hlavních evropských cest, vedoucí Moravskou bránou. S Pernštejnny je v úzkém spojení české a moravské rybníkářství i těžbařství, je s nimi spojena diplomacie i válečnictví, Rakousy i Španělsko. Vilém z Pernštejna (nar. okolo 1435, zemř. 1521), nejznamenitější člen rodu, někdy nejobhatší velmož království České, ho, proslul jako hospodář, právník a politik. Jeho vnuk Vratislav z Pernštejna, zvaný Nádherný (1530 - 1582) proslavil se jako diplomat v poselství krále Maxmiliána do Polska spolu s Vilémem z Rožmberka v r. 1572 a byl nositelem řádu zlatého rouha, který mu udělil španělský král. Tato pocta byla chápána za jednu z nejvyšších v křesťanském světě vůbec.

Boskovicové (10) spíše nežli ekonomickými prostředky (i když páni Černoohorští z Boskovic v druhé polovině 16. stol. byli nejobhatšími magnáty moravskými a převod jejich jmění na Lichtenštejny snatkem zajistil teprve těmto v pobělohorské době prvé politické a ekonomické místo v zemi) prosluli vlastní duchovní invencí a intelektem. Dostali se na nejpřednější místa v zemských úřadech a byli osnovateli diplomacie vpravdě mezinárodní. Jmenujme především významného olomouckého biskupa Tasa z Boskovic (1446 - 1482), který se v přední řadě přihlížet k volbu Matyáše Uherského za českého krále v Olomouci v r. 1469, známá je i jeho důležitá diplomatická agenda po r. 1471 mezi stranou Matyášovou a polskou. Jeho bratr Dobeš Černoohorský z Boskovic (1465 - 1493) proslul jako vynikající válečník. Jejich příbuzný Jaroslav z Boskovic (1452 - 1485), nejvyšší kancléř království České, za Matyáše popravě u krále příkazu ve Vídni, je postava spíše blíže neznámá co do průhlednosti záměrů politických a osobních, kdežto jeho bratr Ladislav z Boskovic a na Třebové (+ 1520), nejvyšší komorník markrabství Moravského, měl ve své době nejvyšší a nejlhubší humanistické vzdělání a zanechal po sobě mnohovnu tak vzácné ceny, že navždy bude naše historiografie litovat, že vzala za své při požáru, a to teprve v r. 1840.

Boskovicové vynikli především v právech a v literatuře; zdá se, že invence rodu byly vnitřně vyrovnané, vysoko nad běžný průměr ostatních představitelů významných jiných moravských rodin.

Páni z Cimburka budou navždy vzpomínáni v moravské právní historii a literatuře vůbec především postavou Ctibora Tovačovského z Cimburka (asi 1437 až 1502), autora slavné Paměti obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a řízení práva v markrabství Moravském z r. 1481 čili tzv. Knihy Tovačovské, vedle hládnání pravdy a lži o kněžské zboží a panování jich (1539 vydal Severýn mladší v Praze).

Páni z Kunštátu byli jedinou panskou rodinou, z níž vzešel jediný český král po Přemyslovcích opět českého původu, jeho potomky byli knížata Münsterberská, která do politického dění zasahovala až do poslední doby. Kunštátí, jejichž předky byli páni z Obřan, patří mezi nejrozvětvenější moravské rodiny, jež působily nejen na Moravě, ale i v Čechách a ve Slezsku. Na Moravě je zřejmě z domácích rodin s osudy jejich příslušníků spojeno nejvíce míst hlubšími regionálními pouty.

Osudy pánů z Lipé jsou spojeny s Moravským Krumlovem a s trvalým držením funkce nejvyššího maršálka, kdežto páni z Lomnice více než s prapůvodním jejich rodovým statkem Lomnicí u Tišnova, s Velkým Meziříčím, patřili mezi populačně silné rody, které svými potomky žijí dodnes. (11) Lichtenštejny svůj hlavní politický rozvoj prožívají až v době pobělohorské, i když mezi významné kapitoly jejich moravské působnosti spadá i období Přemysla Otakara II a jejich vlastnictví Mikulova v oné době. Žerotínové prožívají hlavní rozmach své moci na přelomu 16. a 17. stol.; k nejušlechtlejším postavám této rodiny patří jistě Karel starší ze Žerotína (1564 - 1636), někdejší zemský hejtman moravský, kdežto jeho příbuzný Ladislav Velen, rovněž nejvyšší hejtman, k tragickým postavám pobělohorské emigrace, antipód J. A. Komenského.

Je-li role moravských Valdštejnů a pánů z Lichtenburka i Krajířů z Krajku přece relativně pro moravské dějiny 16. a 17. stol. známa, o pánech ze Sovince a pánech z Vlašimi víme poměrně velmi málo, i když jejich majetkoprávní zřetel nepatří k nejpoměnějším kapitolám.

Konec 16. stol. znamená ukončení osudů mnohých staromoravských rodů, v r. 1596 vymírají Boskovicové, Kunštáti ztrácejí na politickém významu, v 17. stol. vymírají páni z Lipé, ve víru třicetileté války mizí Pernštejní. Dějiny moravských rodin pobělohorských představují kapitolu jinou, neméně zajímavou, typickou svými vazbami k Vídní, intencím českého národa velmi často cizí.

Poznámky:

- 1 Sr. Václav Richter, O středověké architektuře na Moravě. ČMM 1943; Lad. Hosák, Dějiny Hustopečska do poloviny 14. stol. Praha 1948, str. 8 n.; Jos. Poulák, Velkomoravské hradiště Mikulčice. Brno 1962; V. Hrubý, Staré Město, velkomoravský Velehrad. Praha 1965; Jan Skutil, Význam maďarského města Székésfeherváru pro nejstarší dějiny Moravy, zejména Jižní Moravy. Sb. Jižní Morava 4, Mikulov 1968, str. 89 - 92; týž, Toponomastische Bemerkungen zu archäologischen Entdeckungen Grossmährens. Berichte über den II. Internationalen Kongress für slawische Archäologie, Bd. III, Berlin 1972, str. 412 - 418.
- 2 Ladislav Hosák, Nové československé dějiny. Praha 1947, str. 48; Metoděj Zemek, Moravsko-uherská hranice v 10. - 13. stol. Příspěvek k nejstarším dějinám Moravy. Brno 1972; Lad. Hosák, Slovanská kolonizace Manhartské čtvrti a její vztahy k Moravě do konce 13. stol. VVMB, Brno 1953, str. 1 - 15.
- 3 Lad. Hosák, 1. c. 49.
- 4 Aug. Sedláček, Českomoravská heraldika 2, Praha 1926; L. Hosák, Dějiny Hustopečska, cit. výš. str. 46 a n.
- 5 František Kameníček, Jednání sněmovní a veřejné v markrabství moravském od r. 1400 - 1527. Archiv český sv. X, XI; Týž, Zemské sněmy a sjezdy moravské. I - III, Brno 1903 - 1905.
- 6 Moravské zemské desky. 1480 - 1566. II. Kraj Brněnský. Zpracoval, úvodem a rejstříkem opatřil T. Kalina. Praha 1950. - Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné. Tom. IV. Brno 1881 a n. Srov. i ostatní edice zemských desek olomouckých a brněnských. Též Al. V. Šembera, Páni z Boskovic a potomní držitelé hradu Boskovicického na Moravě. Víden 1870, str. 35.
- 7 Cit. dle Šemebery, 1. c. str. 35.
- 8 Josef Pilnáček, Staromoravští rodové. Víden 1926 a n.
- 9 Ladislav Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské. Praha 1938. Srov. i jeho úvodní svazek k Historickému místopisu Moravy a Slezska 1848 - 1960 = doplněné a zkrácené vydání prvního díla - pod názvem Přehled historického místopisu Moravy a Slezska od období feudalismu do r. 1848. Ostrava 1967, 464 str. 6 mapek.
- 10 Sr. naposledy Boskoviccké listiny a listy. Boskovice 1972.
- 11 Sr. moji Kroniku potomků lomických pánů. Lomnice u Tišnova 1968.

Václav Elznic

NEJSTARŠÍ MATRIKA BEROUNSKÁ

Jen málokteré město či místo se může pochlubit takovým stářím svých matrik, jaké má Beroun. Zápisy křtěných začínají zde totiž již rokem 1601. Tato Matricula Copulatorum ab Anno 1614, Bapuzatorum ab Anno 1601 usque ad annum 1632 Eccles. Decan. Beraunensis S. Jacobi Majoris Apostoli" se nachází ve Státním archivu v Praze, sign. M2-1/1 a má 194 stran. Matrik tohoto stáří nalezneme velmi málo v zemích koruny České, vždyť i samotná Praha má jen dvě matriky starší. Jsou to farní matriky kostela sv. Jindřicha z r. 1584 a sv. Tomáše z r. 1590; ostatní jsou vesměs mladší.

Berounská matrika je psána česky, a musíme dodat, že zejména zpočátku krasopisně a skvělou češtinou, pokud to strohý církevní záznam připouští. Historickým mezníkem u farních zápisů je rok 1623, kdy fara přechází z rukou utraquistických do správy církve

katolické. Z matričních textů vyčteme, že

L. P. 1610 byl zde knězem Jan Sylvestr Hradecký, děkan berounský (str. 37).

L. P. 1618 ode dne sv. Jiří kněz Josef Columell Stříbrský, děkan berounský, přistěho-
vaný z Prahy od Sv. Michala z Opatové na den sv. Filipa a Jakuba v noci
(str. 98),

L. P. 1619 při památce sv. Havla přijal správu církve Boží v městě Berouně Matěj
Vít Pylicius Chlumecký, a setrval v úřadě do začátku měsíce února 1623,
načež správu kostela sv. Jakuba v Berouně převzal pravděpodobně první katolický kněz
Lorenz Watzinger, děkan karlštejský.

Poslední pamětní zápis evangelického kněze berounského je psán po formální stránce sym-
bolickým způsobem tak, jak jej popsal R. Melichar v GHM pod názvem: Lounovická purkrech-
tní kniha 1625, (čís. 15, str. 30), t. j. uspořádáním textových řádek do obrazce kalicha jako
symbolu vyznání víry. Z technických důvodů zde upouštíme od tohoto uspořádání a uvedme ply-
nulý řádkový text:

V neděli pak pátu po třech Králích správa jiná tomu chrámu a církvi za paměti lidský ne-
vidaná do též církve je uvedená, při níž chrám zevnitřně jest poskvřněn, vnitřní chrámové B.
přichránění budou, pokrytci se zjeví a zahanbí, neb napraví. Všickni očekávají budou dokona-
lého pšenice od koukole oddělení, kteréž ne zde, než při vzkříšení se stane, a pobožní tím se
těšíme, i toho Amen.

Mattyas Pylicius Cornelius

4. Febr. 1623

Začátkem 19. stol. se matrika dostala do rukou "posledního husity" Jana Jeníka z Bratřic,
horlivého vlastence a sběratele starých českých památek
a zarputilého odpůrce jesuitů. Na předešlý výše vzpomenu berounské matriky se nachází vle-
pený list, vlastnoručně psaný berounským děkanem Jos. Ant. Seydlem, který tuto matriku r.
1820 zapůjčil panu Jeníkovi z Bratřic. Toto pan děkan poznamenal zde i s poděkováním, které-
ho se mu dostalo, takto:

"S touto matrikou v Berauně nejstarší, s klenotem předrahým, já, jakožto litterator,
pochlubiv se jednou mezi svými dobrými přáteli v Praze, brzy od jednoho z nich dole podepsa-
ného byl jsem požádán, takovou jim propůjčiti; to odepřiti neslušeno. A za propůjčení následu-
jícím listem, kte rýž tuto k vědomosti rozumných Čechů na paměť vtěluji, s pokrytci nic nemám
co jednat, poctěn jsem byl:

Jeho důstojnosti

Panu Jos. Ant. S e y d l o v i, císa. a král. děkanovi v k. městě Berauně.

Vysoce důstojný pane!

Na vědomí dávám, jaké potěšení s touto tak starožitnou a pamětihodnou matrikou jste mi
způsobiti ráčili - slovy vyjádřiti nemohu. Jak pamětihodná jest tato matrika souditi může každý
z toho, že se jí podobné z toho blahoslaveného času, dokud ještě Čechové svátost oltářní pod
obojí přijímali a ani mečem, ani krutou válkou sobě to vydřiti nedali, v veškerém království
Českém nenachází. Velmi podivná věc jest, že ti schytralí a oulišní kněží paličové z tovaryšstva
dábělského se na ni nedoptali a uprostřed jiných znamenitých české koruny klenotů na ten čas,
ježto to dábělské tovaryšstvo všecko v pódnoží a v věčné chlapovství uvedlo, nespálili. Větší
cti hodnou tuto matriku činí poctivým Čechům vážné a vzácné paměti známá jména Harfinidesa,
Nigera Perlicia etc. Pročež jsem takové opomenouti nemohl, všeliké znamenité věci sobě vy-
táhnouti a do mých zbírek českých vtěliti. Že pak dotčená matrika již velmi chatrně vázána byla
a nového roucha potřebovala, dal jsem jí znova vázati a nyní ji s poděkováním a s touto žádostí
odesílám, abyste tu vazbu ode mně na památku přijíti ráčili. S čímž také na vědomí dávám, kdy-
bych v čem budoucně posloužiti mohl, že jsem v každém čase k službám hotov.
1820 Vaší Důstojnosti poslušný služebník Jan Jeník rytíř z Bratřic.

A za rody rod mizí a nové přejdou s časy,
a naše ruka sklízí z jich prachu těžké klasy.

Josef V. Sládek

Ohlasy článku Al. Příbyla

o neznámých erbech několika českých a moravských vladyckých a erbovních rodech z 16. a 17. století.

K č. 1 BURIAN SVITKOVSKÝ byl jedním z hospodářských úředníků na panství Pardubském, a to již za vlády Vojtěcha z Pernstějna (zemř. 1534). Původně byl nejspíše fišmistrem a měl asi podstatný podíl na dokončení oné obdivuhodné zavodňovací a rybníčné soustavy v oblasti vybudované Opatovické stoky. Tuto jeho práci v době, kdy pardubičtí fišmistři sídlili mezi "Bohdančí a Přeloučím", zdá se potvrzovat jeho nyní uveřejněný erb s obrazem štiky v pravé polovině polceného štítu, který mu byl udělen r. 1531 nepochybně na přímělu samotného pana Vojtěcha, nejvyššího hofmistra království Českého, a za zásluhy na budování pardubické rybníční soustavy. Schopnosti Buriana Svitkovského byly však oceněny i postupem v úřadech, od r. 1537 se uvádí jako správce panství a potom od r. 1563 až do smrti r. 1569 byl vrchním správcem pardubického panství, tehdy již J. M. krále českého.

Roku 1541 koupil Burian ze Škudl statek v Sopři o jednom a půl lánu s krčmou, z něhož se platilo půl kopy a 6 gr. a z krčmy 15 gr. č. při každém úroku, a to od sirotků po Janu Ssaurovi, totiž od dcery Marty, od pozůstalých vnučků po dceři Johanně a od Vanka, též manželky jeho jménem Mandalény za 90 kop gr. českých. Na tuto sumu položil 15 kop a dále byl povinen klásti ročně při sv. Václavě, létem 1542 počna, po 4 kopách až do zaplacení. Leč Burian Svitkovský tuto sumu nedoplátil, od r. 1547 kladl splátky Diviš Jiřík Křičenský, a to až do r. 1560, kdy týž doplatil trhovou sumu třemi kopami. Tento Křičenský, rovněž fišmistr na panství Pardubském a nesporný první známý předek manželky pisatele těchto řádků, byl v určitém přibuzenském poměru k Burianovi ze Škudl, patrně jeho zet, neboť měl za manželku velmi pravděpodobně Annu, vnučku zemřelého Jana Ssaury a dceru jeho zemřelé dcery Johanny, bez pochyby první ženy pana Buriana. Alespoň v citovaném zápise se výslovně praví, že Burian Svitkovský "ujal statku po ženě".

Jiná Burianova dcera Magdalena byla provdána za Václava Krupého v Probluze, který měl v letech 1576 až 1581 rozličné usedlosti při Pardubicích. Majdalena ze Škudl se připomíná ještě r. 1612, a se zřetelem na toto datum může být Burianovým synem Cyprian Svitkovský ze Škudl a na Skalici, který je uváděn v tituláři na rok 1589.

Burian ze Škudl měl také bratra Matouše Bakaláře, který zemřel okolo r. 1540. Vdova po něm Markéta Bakalářka prodala r. 1541 svému švagrovi Burianovi jistou spravedlnost na Horách Kutných.

Z pozemských statků držel Burian ze Škudl později část zboží blatského, kterou koupil r. 1548 od Václava Vaníše ze Ždánic, avšak ani tento statek si nepodržel dlouho, protože již v roce 1558 seděl na poplužním dvoře v Blatě Zdeněk Komarovský z Libanic.

Od roku 1562 psal se Burian Svitkovský stejně jako jeho předpokládaný syn Cyprian "ze Škudl a na Skalici".

Jaroslav Bernard

Prameny:

StA Zámorsk, V. S. Pardubice, č. 1512: Urbář 1522 - 1560, str. 255.

Tamtéž, č. 315: Sirotčí kniha 1541 - 1562, list 177.

Tamtéž, č. 313: Kniha kšaftů 1562 - 1568, tit. list.

Památky archeologické II, str. 152, IX/1874/, str. 118, 121, 559, 560 (články prof. Jos. Smolíka).

K č. 13 DVORÁK Z FREYGRANU. Blason jeho erbu, doprovázený nevalnou kresbou, publikoval Jos. Pilnáček v *Časopisu vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*, roč. 57, sv. 1 (1948) v práci: "Neznámé staromoravské rody a znaky". Při popisu vycházel Pilnáček rovněž se Saalbuchu jako autor nynějšího článku, ale zdůrazňuje, že "helmice je turnajská" (!).

Ivan K. J. Štafl

SJEZDY RODŮ

Rodové shromáždění potomků Josefa Lešikara z Herbortíc.

V neděli 3. září minulého roku bylo v Horní Čermné na okrese Ústí nad Orlicí živo, když se sem sjelo mnoho lidí k prvnímu rodovému shromáždění potomků Josefa Lešikara z Herbortíc. Podnět k tomuto sejití dala návštěva šesti amerických krajanů, kteří si přáli sejít se se svými vzdálenými příbuznými. Jsou potomky nepomuckého krejčího a vlastence Josefa Lidumila Lešikara, který v padesátých letech minulého století odejel s rodinou do Ameriky, když už nemohl snášet tehdejší národnostní útisk rakouské monarchie. Tento nepomucký krejčí měl několik sourozenců, kteří žili v Čermné a sousedních Nepomukách, a s jejich potomky se krajané chtěli sejít.

Přijeli do naší republiky koncem srpna. S ČEDOKEM jezdili po mnoha krásných místech naší vlasti a dva dny si ponechali na návštěvu kraje, z něhož pocházeli jejich pradědové a prababičky.

Přijeli se značným zpožděním v sobotu odpoledne 2. září, neboť se na cestě zastavili v Kunvaldě k prohlídce tamních památek na České bratry. V Čermné se skoro ani neohřáli a pospíchali po stopách svých předků, než se setmí. Zastavili se v Nepomukách u chalupy č. 13, kde žil, pracoval a psal své články do novin a dopisy předním českým národním buditelům jejich praděd Josef Lidumil Lešikar. Prohlédli si dřevěnou chaloupku, která stojí v téže podobě jako stála před 120 lety, když z ní rodina Lešikarova odjžděla na dalekou cestu, do Texasu.

Naši krajané pak jeli z Nepomuk do Herbortíc, vesnice na českomoravském pomezí, kde se Josef Lešikar narodil ve statku č. 22, 18. května 1806, na němž hospodařil jeho otec, děd i praděd. Dal si později vlastenecké jméno Lidumil, stal se národním buditelem Lanškrounska a potom předním průkopníkem v Texasu, kde zemřel 21. října 1887.

Staré, zděné stavení statku č. 22 v Herbortících stojí skoro v nezměněné podobě jako před stoletím. Okna jsou sice výměněna za moderní, široká a světlá, avšak ve chlévě a v síni je dosud dřevěný, povalový strop. Polozbořená dřevěná stodola je prý stará 300 let. Všichni si dojati prohlédli místo, kde po Lešikarech hospodaří už sedmé pokolení rodu Matějčova, a za soumraku odjžděli zpět.

V neděli dopoledne 3. září byli naši hosté na evangelických bohoslužbách v Horní Čermné, neboť Josef Lešikar i jeho potomci byli evangelíci. Po těchto bohoslužbách jsem účastníkem z místa i z ciziny vyprávěl o dědovi nepomuckého krejčího, Josefu Lešikarovi z Herbortíc. Ten se v době vyhlášení tolerančního patentu přihlásil k evangelické církvi jako jediný evangelík v Herbortících i v širokém okolí a musel proto i se svou rodinou zakusit mnohá protivenství. Evangelický sbor v Čermné, jehož byl členem, byl vzdálen 3 hodiny cesty. Při návštěvě bohoslužeb v roce 1783 v Čermné byl Josef Lešikar na cestě dvakrát přepaden zfanatizovaným davem, a byl při tom krutě zbit. Do hlubokých ran v hlavě, způsobených okovanými rohy modlitebních knížek, mu musel vrchnostenský felčar vkládat celé kusy plátna. Tentýž felčar prohlásil, že tak zbitého člověka ještě neviděl. Lešikar tato zranění přežil a přál si, aby byl pochován po své smrti v oné zkravené košili.

V roce 1800 se zášť poštvaných katolických sousedů znovu obrátila proti rodině Lešikarově. Při pohřbu Lešikarovy manželky Magdaleny zastavili rozlícení lidé pohřební průvod, který se ubíral s rakví zemřelé evangelické selky na katolický hřbitov v sousední Cotkytli. Houf lidí s klacky a holemi znemožnil pokračování v cestě, takže se pohřební průvod musel vrátit zpět k Lešikarovu domu. Syn zemřelý pak vzedl na koně a jel si stěžovat na vrchnostenský úřad v Lanškrouně. Lanškrounský vrchní se dorozuměl s vrchním ze Zábřeha, ke kterému patřily Cotkytle. Ze Zábřeha přijeli vojáci a za jejich přítomnosti mohla být teprve mrtvá Magdalena Lešikarová pohřbena na hřbitov v Cotkytli.

Po mém vyprávění byly promítnuty na epidiaskopu některé obrázky, vztahující se jak ke zdejší minulosti rodu Lešikarova, tak i z Ameriky, týkající se především původního domova rodiny Lešikarovy v Texasu.

Odpoledne se sešlo v sále hostince Krčma na 120 lidí. Byli to vesměs potomci sester a bratra nepomuckého krejčího, kteří měli společného předka v rodičích tohoto vlastence a bu-

ditele u nás i v Texasu. Tito příbuzní byli sezváni pozvánkami. Přijeli i lidé značně vzdělaní, aby se poučili o minulosti svého rodu. Nejprve bylo promítnuto pásmo barevných obrázků, které ukazovalo krásy a záouti obce Čermné v různých denních a ročních dobách. K tomu jsem podával stručné vysvětlivky. Potom jsem stručně vyprávěl o minulosti rodu Lešikarova, který žije na Lanškrounsku již déle než 400 let. Zatím nejstarší zpráva o tomto rodu je v urbáři panství lanškrounského z roku 1561, kde jsou první Lešikaři zapsáni v malé vesničce Trpiku u Lanškrouna. Postupně se pak rozšířili do jiných obcí. Roku 1625 žil na statku v Lukové sedlák Jiří Lešigar, kterého vrchnost sehnala z jeho vlastnictví. Poslední Herzán z Harasova vyvlastnil totiž v Lukové několik statků a z polí utvořil panský dvůr. Majitelé byli vystěhovali do jiných obcí. Jiřík Lešigar se usadil v Čermné. Zde se tento dosud německý rod počestil a během jednoho století rozrostl. Jeho příslušníci byli tajní evangelíci. Jedna větev se vystěhovala pro víru do Německa, kde se usadila v Rixdorfu u Berlína. Do Herbortice se vystěhoval Jakub Lešigar, který byl pradědem nepomuckého buditele Josefa Lidumila. Tento Jakub založil větev herbortickou. Třetí větev byla čermenská, která je nyní nejslabší. Nejmocnější větev Lešikarů je v Americe, hlavně v Texasu, kam se v minulém století vystěhovalo několik početných rodin z Čermné a Nepomuk. Tito Lešikaři se už po mnoho desetiletí pravidelně každý rok sjíždějí na svůj rodinný sjezd.

Po tomto referátu, který všichni přítomní se zájmem vyslechli, se rozvinula čilá diskuse. V ní se představili američtí hosté, z nichž většina umí česky. Jen universitní pokladník T O'Don Lešikar česky neuměl, poněvadž jeho česká maminka mu zemřela v raném dětství a jeho druhá matka byla Angličanka, avšak za svého pobytu v ČSR se slušně česky naučil. Nejlépe umí česky bývalý farmář Edwin Stalmach, který vlastní a opatruje původní dřevěný srub, ve kterém se usadil jeho praděd Josef Lidumil Lešikar. V tomto srubu je rodinné museum Lešikarů. Jsou tu soustředěny podobizny předků, původní nábytek, oblek, obuv, nádoby, nářadí zbraně, knihy i písemnosti jejich předka, který si za svého života dopisoval s národním buditelem F. M. Kláčelem a spisovatelkou Boženou Němcovou. Z korespondence Němcové je dobře znám jeden její dopis, který poslala Lešikarovi do Ameriky.

T O'Don Lešikar a Edwin Stalmach byli v naší vlasti poprvé a byli velmi potěšeni pozorností, s níž se setkávali. Další čtyři účastníci zde byli posledně v roce 1966. Byly to bývalé učitelky: Rosalie A. Shillerová, Lousa Mareschová a Leona Knollová. S nimi zde byl i universitní profesor Dr. Jan T. Kroulík. Rosalie Shillerová, nejstarší z žen, slavila loni své osmdesátiny. Je historičkou amerických Schillerů, kteří též pocházejí z Čermné. Přes svůj věk je velmi čilá, neboť zdolala při zájezdu po republice všechny překážky, včetně schodů na hradě Karlštejně.

Naši hosté vyprávěli česky o sobě a o svých rodinách. Z řeči Dr. Kroulíka bylo patrné čermenské nářečí, které si do Ameriky přinesli jeho předkové. Mimo jiné řekl toto: "Pojdali nám, že tu máte hlad, ale my jsme poznali, že to není pravda. Máte tu všeckýho dost."

Edwin Stalmach zase vyprávěl o historickém srubu, který opatruje a který je chráněn teleshopem památkovým úřadem. Vyprávěl i o způsobu hospodaření v Americe. Velmi se mu zamouval družstevní způsob hospodaření u nás. Před svým odjezdem ještě navštívil družstevní krajinu v místě. Na něco podobného není zvyklý, poněvadž v Texasu jsou krásy po celý rok venku, na pastvinách a v ohradách.

Stejně srdečně a mile vyprávěly i všechny tři bývalé učitelky. Po společné svačině jsme si všichni zazpívali některé národní písně za doprovodu kytary Jana Papáčka z Libchav, jehož manželka je též z rodu Lešikarova. Přítomným se představitel svou básní i lidový písmák a básník Ladislav Janoušek ze Seče, též potomek Lešikarů. Po vzájemném seznámení a rozhovorech byl čas rozjet se do svých domovů. Všichni se dojatě loučili. Naši hosté z Ameriky slibovali, že opět přijedou a potom že budou mezi námi delší dobu...

Naši krajané ztrávili u svých příbuzných v Čermné ještě jednu noc. Jedna část se ještě před večerem podívala na blízký Suchý Vrch a na zemědělské objekty zdejšího zemědělského družstva, které je jedním z předních JZD na okrese. Druhý den pak společně odjžděli ve dvou automobilech do Litomyšle. Zde se rozdělili. Jeden vůz jel do Prahy, druhý na Vysokomýtsko, po stopách předků Dr. J. T. Kroulíka. Nejprve navštívili "Kroulíkovci" rodinu Janouškovu v k Seči. Odtud s doprovodem Janouškových jeli nejprve do Doudlebska navštívit jmenovce Otakara Kroulíka, původem ze Zálší, který má mnoho rodových písemností. Potom projížděli obcemi Sloupnicí, Voděrady a Džbánovem, kde všude žili a ještě žijí potomci tohoto starého východočeského rodu.

Fr. Šilar, Nepomuky 51, okr. Ústí nad Orlicí, 561 53 p. Dolní Čermná

RŮZNÉ

Péčí Státního archivu v Brně vyšla v roce 1972 ve 2. vydání 350 výtisků rozsáhlá práce černohorského rodáka (okr. Blansko) Josefa Pilnáčka - Staromoravští rodové (Viedeň 1930, 644 str.)

Jde vlastně o anastatický přetisk tohoto Pilnáčkova díla, jež po více než čtyřiceti letech od doby svého 1. vydání je již dnes obtížně dostupné. Vychází-li Pilnáčkova práce z oboru heraldiky a genealogie, týkající se moravské šlechty v rozsahu 636 str., tedy nepatrně zkrácena o několik stran závěrečných résumé, ve své nejpůvodnější podobě, pak je to dáno vlastní potřebou reedice a výhodností tohoto způsobu tisku. Reedice sama byla vyvolána pracovní potřebou a zájmem odborníků a zájemců.

Pilnáčkovy dílo Staromoravští rodové ve 2.555 statcích podchycuje na 3.170 staromoravských šlechtických i význačných měšťanských rodů od prvních historických písemných zpráv a dokladů až do období kolem roku 1670 a vyplnilo v době svého vydání citelnou mezeru v této problematice. Od doby, kdy vyšlo Zrcadlo markrabství Moravského Bartoloměje Paprockého z Hlohov, pojednávající o štarych moravských rodech a jejich znacích, byly Pilnáčkovy Staromoravské rody po více než 330 letech první ucelenou novodobou rodopisnou a znakopisnou prací pro Moravu. Ne náhodou připsal autor toto dílo význačnému představiteli české genealogie a heraldiky, Aug. Sedláčkovi, dílo, jež vycházelo za značných potíží v období let 1926 - 1930 v sešitových vydáních a za podpory tehdejších macenášů z řad naší veřejnosti. Autor sám si byl vědom toho, že není možno podchytit všechny rodopisné a znakopisné záležitosti na Moravě, i když využil řady dosavadních větších prací (Siebmacher, Doerr, C. v. Wurzbach a j.) i množství prací jiných, zejména rozptýlených drobných článků a malých monografií, a mohl se opřít o významné Sedláčkovy dílo, které se orientovalo především na oblast Čech a přispělo značně k osvětlení vztahů české a moravské rodové šlechty. Sám osvětlil mnohé vztahy, často dříve nejasné mezi moravskou a českou šlechtou, doslova objevil některé, dosud neznámé heraldické zvláštnosti, ale byl si ve své upřímné skromnosti vědom toho, že jeho dílo nemůže být úplné a vyčerpávající.

Stále narůstající časový odstup od 1. vydání Pilnáčkových Staromoravských rodů v roce 1930, i to, že potřeba této práce si vynutila její reedici, vede k zamýšlení nad tím, že Morava nemá dosud syntetické a snad i reprezentativní dílo, dovedené časově dál, než došel J. Pilnáček ve své nepochybně průkopnické a záslužné práci.

Vratislav Grolich

Archiv města Plzně vydal již devátý svazek sborníku Minulostí Západočeského kraje Plzeň 1972, str. 264, Kčs 20). Mezi dvaceti studii je řada příspěvků, které jistě zaujmou zájemce o rodopis a heraldiku. Velmi podrobný je článek Jana Fridricha "Velkostatek Horšovský Týn a Čechovice v letech 1539 - 1621", který líčí dosti nejasné vlastnické poměry na tomto panství koncem 15. a v první polovině 16. věku a přináší řadu nových dat o Janu ml. Popelu z Lobkovic a jeho synech Kryštofovi a Vilémovi. Karel Pletzer ve svém příspěvku líčí život a dílo celkem neznámého českého humanisty, duchovního a spisovatele Mikuláše Krupěhorského z Českých Budějovic, který téměř celý svůj život působil na Žluticku. Na neurované a svévolné poměry ve správě českých měst po válce třicetileté ukazuje František Roubík v studii "K poměrům ve správě města Domažlic v 17. století". Velmi zajímavou a podnětnou studií je práce Jaromíra Spala "Poznámky k jménům západočeských hradů." V ní autor přináší nové a velmi vtipné výklady jmen řady významných českých hradů včetně Zvíkova, Lokte, Rábí atd. Zájemci o toponomastiku jistě přivítají i práci Pavly Burdové "Změny názvů obcí a osad v západních Čechách po roce 1945, II. část - bývalý Karlovarský kraj." Autorka v něm podává soupis změn názvů s odůvodněním je jich nového významu a příčin, které vedly k změnám. Miloslav Wajs v článku "Nejstarší česká oslavná báseň na Karlovy Vary" pro nás objevuje životní osudy dosud ne příliš známého českého obrozeneckého právníka a básníka Antonína Pavlovského. Baarovskou vzpomínkovou literaturu rozhojňuje Bohumír Lifka příspěvkem "S Jindřichem Šimonem Baarem v roce 1924". Nelze tu vypočítávat všechny příspěvky, věříme však, že sborník (objednávky přijímá Archiv města Plzně, Veleslavínova 19, Plzeň 301 14) najde cestu mezi genealogy i heraldiky.

M. B.

Časopis Geologický průzkum, Praha, roč. 1972, č. 10 uveřejňuje obsáhlý článek Václava Zýky (RNDr, CSc) z Ústavu nerostných surovin v Kutné Hoře "Lékařská geochemie". Z článku uvádíme: "Není jistě nic potěšujícího na skutečnosti, že ke všeobecně známým příčinám značného počtu chorob přidáváme v posledních letech stále častěji činitele dalšího - geochemické prostředí." Autor pak vysvětluje, že na lidský organismus působí škodlivě nadbytečné či deficitní koncentrace prvků, ba i nepřírozené vzájemné poměry jejich kvantitativních obsahů v prostředí. A uvádí i Paracelsa: "Každá substance je jed nebo lék, záleží jen na dávkování."

Dále autor říká, jak působí nerovnováha geochemického složení některých území na věkový průměr lidí, na vývoj chorobnosti, na potratovost a na postnatální úmrtnost dětí, atd.

Pro nás, pro rodopisné bádání, je tímto článkem předkládán další významný faktor, ovlivňující podstatné výsledky genetického hodnocení genealogických poznatků, i když dosud v rodopisném bádání vliv životního geoprostředí byl více méně tušen, ale nebyl většínou podložen lékařskými pozorováními.

Vzpomenme při této příležitosti známého cestopisu poselství krále Jiřího po západních zemích, v němž jeho autor Václav Šašek z Bířkova napsal (v románovém zpracování Al. Jiráskem): "Jen to nám bylo divno, když jsme těmi horami v zemi korutanské jeli, že jsme málo koho viděli, jenž by neměl vole." Zeman Šašek a jeho současníci tehdy ještě nevěděli, že v půdě korutanské země chybí jod, tak důležitý pro činnost štítné žlázy. Dnes ovšem víme nejen toto, ale i mnohem více, a autor článku také skutečně uvádí mnoho výsledků (žel, zatím jen) zahraničních lékařských statistických pozorování o vlivu stopových prvků v lidském organismu, zvláště působení jejich přebytku nebo nedostatku. Neuvádí však literaturu, takže zůstávají nám neznámými pozorování, zjištěná v ČSR.

Při aplikaci na naše území můžeme vlivy pouze neúplně odvozovat podle geologické skladby krajiny (výskyt struny, zánětů žil, obezity či hubenosti, vysoké nebo malé postavy atp, dokonce i typů fyziognomie). Mnohý z nás slyšel o domech v městě Jáchymově, kde ubytoval-li se někdo v určitých místnostech, brzo umíral. Při stavbě domů byly používány totiž i kameny s tehdy neznámou uranovou rudou. (Tamější hřbitov snad nezná muž nad padesát let. V Litomyšli je proslulé malé místo s několika činžovními domy, mezi jejichž obyvateli je nadměrný výskyt rakoviny. Pozn. red.)

Z toho vyplývá, že dosavadní genealogické rezultáty, používající hodnocení jen sociálních poměrů rodin nebo příslušnosti ku kmenovým typům, nemohou být úplné.

vG.

Na co se zapomíná v dnešních samozřejmostech životního prostředí bývá často vývoj osvětlování v domácnostech a vývoj distribuce zboží. Proto si připomenme, čím se svítávalo v domácnostech předků, abychom si dokreslili "příjemná" večerní zimní posezení. Nemluvíme-li již ani o svícení loučemi (smolné štěpky a ve smole máčené knoty), přichází na řadu nejvíce lojová svíčka, která se snadno a často roztékala a většinou páchla a čadila. Voskovice byly používány jen ve skutečně zámožných vrstvách. Steařinové a parařinové svíčky patří do 19. století. Olejové lampy s plouvoucím knotem, byly teprve v konci 18. století vylepšeny ve Francii dutým knotem, aby byla zvýšena jejich svítivost. Petrolejové lampy začínají své uplatnění v Praze r. 1852 (Polák Ignác Lukaszewicz). Pak přichází osvětlení plynové a konečně až r. 1895 je v Praze v provozu holešovická elektrárna.

A nyní k distribuci drobného zboží. Nositeli tohoto obchodu byli hlavně kočovní obchodníci pěší i jízdni a krámkari, táhnoucí od poutě k pouti a od trhu k trhu a zásobující své spotřebitele i v nejdlehljších lesních a horských končinách. Tato skupina drobných obchodníků obháněla své zákaznické více se zbožím použitým než novým a jsou znalcem osobních poměrů prodávála nejen za hotové, ale i na dluh nebo výměnou. Vídeňská statistika z r. 1862 uvádí, že na př. obchod s obnošeným šatstvem platil skoro sedmkrát více daní než obchod v krámech a prodejích. Z poloviny 19. století je zajímavé, že tehdejší "Tržební a průmyslní komora" předchůdce dnešní České obchodní komory podala ministerstvu dobrozdání o podomním obchodu v tom smyslu, že by se jeho zákazem uškodilo venkovskému obyvatelstvu. Stabilní obchod totiž zahájil tehdy boj proti kočujícím obchodníkům, který končil rozhodným vítězstvím krámských prodejen teprve v období první světové války.

vG.

Heinrich Müller - Fritz Kunter: Europäische Helme aus Sammlung des Museums für Deutsche Geschichte - Berlin, Militärverlag der DDR (bez roku). 413 stran, 380,- Kčs.

Po velkém úspěchu výstavy, uspořádané v roce 1964, představilo nyní Museum für Deutsche Geschichte, tentokrát v rozsáhlé monografii, své nejcecnnější a nejvýznamnější exponáty válečné ochranné zbroje. Byla však zpracována pouze zbroj chránící hlavu bojovníků - přilby - a to v chronologickém rozpětí od 6. stol. do současnosti na evropském kontinentu.

"Der Helm ist ein aufschlussreicher historischer Sachzeuge zur Kulturgeschichte und Entwicklung der Militärtechnik", napsal do předmluvy Dr. W. Herbst, ředitel muzea, a tato charakteristika je v podstatě programem textové části publikace a kritériem při výběru ukázek do části obrazové. V úvodu byla všeobecně posunuta daná problematika až do oblasti předasijských společenských formací, ale pak je výklad omezen na Evropu od doby bronzové, neboť skutečné přilby vznikly zde až tehdy. Jejich další vývoj (konstrukce různých typů a variant, zvyšující se odolnost materiálu) byl už dál zcela závislý na rozvoji zbraní útočných. Publikovaný materiál byl rozvržen do tří kapitol, jejichž předměty tvoří Velká francouzská revoluce a první světová válka. Přestože jde tedy o obrovský časový úsek, postihující zvláště rozmach zbrojní výroby od 16. stol., nepoznamenaly žádné dílčí otázky rovnoměrnou strukturu a rozsah celé práce.

Zejména první kapitola prokázala výjimečnost sbírkových předmětů v Museum für Deutsche Geschichte, neboť do publikace bylo možno i zařadit skoro všechny typy přileb, užívaných v heraldice. Jedná se především o přilbu hrncovou, jejíž existence je poprvé doložena na pečeti Richarda Lví Srdce před r. 1199 a u nás až r. 1255 pečetí Vítka z Hradce a která se v Evropě dochovala pouze ve 13 originálních exemplářích. Z nich nejstarší je právě ve sbírkách tohoto muzea a pochází z druhé poloviny 13. století z pomořánského Schlossbergu. Tato přilba (obr. 35/36, č. 3/str. 326), jakož i ostatní zařazené exponáty, byla ve zvláštní části detailně popsána s údaji rozměrů a váhy a je uvedena i příslušná literatura. Řídke mezery ve vývojové řadě přileb nepřímo zastoupily výtečné schematické kresby H. Klose (např. "kbelíková přilba, str. 23). Typ kolčí přilby reprezentuje zvláště pěkný exemplář z oblasti jižního Německa (obr. 75/76, č. 21/str. 330 - 331), vzniklý na počátku 16. stol.

Na materiálu, který měli autoři knihy k dispozici, úspěšně vysvětlili vývoj ochranné zbroje hlav bojujících, jež vždy byla v první řadě vystavena vědomému útoku nepřítele. Zvláště bezprostředně působí začlenění předmětů do celého společenského procesu, když nepovímnuty nezůstaly ani otázky od zpracovávání železné rudy přes řemeslnou a uměleckou výrobu k samému bojovému nasazení přileb. Kniha je doplněna technickým popisem reprodukováných ukázek a obsáhlým výčtem použité literatury. Svůj účel rovněž plní slovník speciálních výrazů i rejstřík osob a jmen.

Práce H. Müllera a F. Kuntera přesáhla svým rámcem pouhé zpracování jedné ze sbírek v Museum für Deutsche Geschichte a dává i heraldickému zájemci konkrétní odpovědi k materiálu, s nímž pracujeme obvykle jen abstraktně.

jkv

Večerní Praha ze 14. 7. 1972 v článku 1) Jiřího Hrejky: Posázavskou cestou zmiňuje se o jménech zlatých kutířů na Jílovsku. Uvedme ta, jež pocházejí z příjmení: Klobáska, Křížový, Sojkový, Chudoba. 2) Josefa Vavrušky: Lví dvůr uvádí, že Lví domek na Pražském hradě, kde žili lvi Rudolfa II. byl roku 1694 ponechán zahradníku Utzovi k čepování vína a zřízení kuželníků. 3) Josefa Kopší: Archiv země České popisuje původní účel a okolnosti zřízení tohoto archivu, letos ve 111-letém jubileu. Totiž 15. 7. 1862 zemský sněm Království českého rozhodl na popud zvláště Fr. Palackého a F. A. Braune-ra zřídit Zemský archiv. Celá desetiletí pod vedením prvního archiváře A. Gindellyho byly fondy uloženy v malém domku v Bredovské ulici dnes Polit. věznů a když pak bylo málo místa, byly uloženy i v Národním muzeu. Dnes již převážně fondů je ve vlastní budově na tř. Obránců míru.

vg.

Že se lidé karatelsky starali o chování svých bližních už dávno, a že se módní výstřelky periodicky opakují ve všech časech, aniž by to mělo za následek standadizaaci člověka, jak by si snad kritikové přáli, uvádím sta komentátora královéhradecké historie pátera Františka Švendy. Z knihy Rozdíl IV - 4 hliněný Obrazu Hradce Králové, vydané v prvních letech 19. stol., str. 77, kde popisuje rok 1788 vyjímám: "Také již v tom času rozmáhala se všeliká nová moda v rozpuštělost, zvláště při ženském pohlaví, takže každý týden nový кроj bylo viděti a šatstvo třeba čtyřikrát předělávati ani nestačovalo. Hlavy též rozličně kadeřavily, brzy jako bochníky

na čele nosily, pak štětiny, a jako ušatí psi vyhlížely, posléd narostly jim rohy a hřívý jako kobylám do očí visící, by šilhaví rozeznání nebyli. Což i muži dospělí, štětiny na hlavě jako kohoutí hřeben nosili a oči až do huby visícími vlasy zakrývají sobě obličili."

A protože se tato "výstřelková" móda časem zase srovnala, můžeme i dnešní podobné "výstřelkové" účesy i oblékání považovat za vysloveně přechodné. Uvedl jsem tuto stať pro naše badatele pouze jako ilustraci konce 18. století.

vG.

Hodnota člověka netkví v tom, co si od života bere, nýbrž v tom, co lidstvu dává.

Městskou nebo komunální heraldiku? Jestliže po všechen pozdní středověk a dlouho do novověku byla města a městečka jedinými ze všech typů lidských sídlišť, která měla právo na znak, tu od 19. století počíná se v tomto jejich monopolním postavení projevovat určitý zvrat ve prospěch ostatních obcí bez městského statutu. Bylo to zvláště v Prusku a Pruském Porýní, kde od poloviny 19. století sílily snahy o udělování znaků i obcím, takže už od této doby možno jen těžko mluvit v některých zemích o městské heraldice a nutno tento termín nahrazovat širším pojmem heraldiky komunální. Udělování znaků obcím mělo v Německu od konce 19. stol. stoupající tendenci a po první světové válce prosadilo se úplně. Proto až dosud je v západním Německu právo obcí na znak obsaženo ve všech obecních zřízeních, vydaných příslušnými zemskými úřady; jen jejich schvalování je vyhrazeno příslušnému zemskému ministerstvu vnitra. Po příkladu Německa zavedlo komunální znaky i Švýcarsko a po první světové válce i Rakousko. U nás zůstává tato otázka dosud nedořešena právě tak, jako v jiných evropských zemích, kde všude čeká tento spor o výlučně městskou či širší komunální heraldiku na rozhodnutí. Ve Finsku byl tento spor vyřešen zákonem z 8. dubna 1949, jímž bylo právo na znak přiznáno všem obcím bez rozdílu. Obce ve Finsku byly tehdy postaveny před skutečnost, že si má jedná každá vyvolit svůj znak, který jí bude reprezentovat. Pokud finské obce neměly ze starší doby nebo si neporadily samy, tu vypisovaly peníze dotované soutěže a takřka pravidelně se obracely o radu na Národní archiv nebo na zvláštní, vládou jen k tomuto účelu zřízenou odbornou komisi. V každém případě musel však být vyvolený znak posouzen z heraldického a historického hlediska Ministerstvem vnitra, a bez jeho souhlasu a potvrzení nemohl být začat veřejně užíván. Dnes po dvou desetiletích je už tato akce zcela skončena a její zajímavý výsledek podává kniha Svazu finských obcí "Suomen Kunnallisvaakunst, Finlands Kommunvapen, Municipal Coats of Arms of Finland" Suomen Kunnallisliitto, Helsinki 1976, 207 s. Podle recensenta této knihy, Prof. Hannse Jäger-Sunstenau v *Mitteilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung* sv. LXXX - 1972, str. 227 zhostili se finští heraldici svého úkolu prvotním způsobem. Při tom je překvapující, že se finští heraldici obešli při této práci bez složitých figur a že dovedli také očistit starší znaky od tíživých částí. Nově vytvořená finská komunální heraldika o 468 znacích nezná vůbec čtvrcení štítu nebo jeho dělení na tři části, a také jednoduché dělení nebo polcení je vzácné. Právě tak vzácné jsou hlavy a paty štítu. Mluvící obecné figury odkazují většinou na určitou hospodářskou či jinou činnost v obci, ale také na její jméno nebo místní zvláštnost. Zahraničním heraldikům zpřístupnují knihu finsko-anglický heraldický slovník a heraldický klíč ve švédské řeči.

VJS.

Kronika rychtáře Telína z Obory je název zajímavé publikace, kterou vydalo Vlastivědné muzeum okresu Plzeň - sever a v Mar. Týnici, Kralovicích. Paměti jsou pěkným jednoduchým slohem psané, téměř 200 let staré. Jejich tvůrce byl rychtářem v obci Obora na někdejším panství Plasy. Tato publikace vyšla o počtu 34 stran v ceně 5 Kčs jako další číslo velmi pěkné "Edice Radimovy Lípy", vycházející často v tomto západočeském muzeu. Jistě je to záslužná činnost. Pro rodopisce je "Kronika rychtáře F. Telína z Obory" velmi poučné čtení z hlediska genealogického.

J. P.

Polygonální stodoly, kdysi dosti běžný zjev na českém venkově a dnes téměř již zmizelý, je název publikace v "Edici Radimovy Lípy". Toto dílko za 5 Kčs vydalo Muzeum okresu Plzeň - sever v Mar. Týnici - Kralovicích, a popisuje se v něm toho druhu jediná již stavba, existující v kraji a to v obci Borku u Kozojed. Současně jsou ve spisku uvedeny zajímavosti z knihy tesařského cechu v Kralovicích z let 1720 až 1798. V publikaci je podrobně psáno i o dvou typických dřevěných zvoničkách.

P-k.

Vzpouora, která se odehrála na panství Miseroniů na panství hradu Krašova na Mži (okres Plzeň - sever) 11. dubna 1673, měla tragické následky pro vůdce odboje kováře Václava Prusíka z Bílova, narozeného roku 1630 v obci Sedlci u Kralovic. Tento kovář byl v pútece zastrešena Norbertem Adolfem Miseronim. Předek tohoto rodu přišel počátkem 17. století ku dvoru císaře Rudolfa II. z Itálie.

Šlechtic N. A. Miseroni provdal jednu svou vnučku za rytíře Skřivánka, v roce 1678 prodal panství a hrad Krašov plasskému klášteru a usadil se pak na Jemništi u Vlašimi. Rod Miseroni vymřel po meči.

J.P.

Po Ungerově plánu Starého a Židovského Města (pražského) se dostává do rukou širší veřejnosti Jütternův plán Prahy z r. 1816 ve vydání n.p. Kartografia v Praze podle originálu. Ze dvou existujících originálů byl jeden objeven ve státním zámku v Rychnově, jak o tom referuje týdeník "Květy" č. 7/1973 na str. 40.

vG

Historie varhanářské rodiny Guthů z Čisté.

O proslaveném varhanářském rodě Guthů z Čisté u Rakovníka vydalo Muzeum okresu Plzeň - sever v Mar. Týnici v Kralovicích pěknou publikaci s kresbami a vzpomínkami na život a dílo těchto slavných varhanářů. Cena 5 Kčs.

Po prvé zmiňuje se historie o Ondřeji Guthovi, který se narodil roku 1683 na severu Čech v Krupce a odtamud se dostal i do Čisté. První údaj o varhanech, postavených v roce 1736 některým z rodu Guthů je z kostela v Libochovicích nad Ohří. Celkem postavili nebo opravili Guthové v Čechách na 75 varhan, v Praze to byly varhany v kostele sv. Kateřiny, v kostele na malostranském hřbitově, u sv. Havla atd.

I z hlediska genealogického je publikace zajímavá. Ve větvi potomků Ferdinanda Gutha byl posledním toho jména známý Doc. Dr. Karel Guth, ředitel historicko-archeologického oddělení Národního muzea, který zemřel r. 1943 ve věku 60 let.

I.P.

Vladimír Petrovský: Prof. JUDr. Ferdinand Ignác Voldřich. - Jihočeský sborník historický XLI, 1972, str. 86-92.

V obci Stachy na Šumavě, která bývala částí tzv. Královského hvozdu, je nejrozšířenější rod Voldřichů, jehož příslušníci činili v 19. století asi jednu šestinu obyvatelstva. Nejvýznamnějším ze stašských rodáků je prof. JUDr. F. I. Voldřich (1734 - 1800), o němž se dočteme v různých naučných slovnících. Pražský badatel Vlad. Petrovský si tohoto vědce znovu povšiml, přinesl nové poznatky o jeho životě i práci a poukázal na řadu omylů starší literatury. Dosud se např. opisovalo místo narození Pivon v záp. Čechách - německy Stockau, což se změnilo ze Stachau - Stachy.

Z tohoto výrazného rodu pocházejí i další dva učenci. Je to především prof. Dr. Jan Nep. Woldřich (1834 - 1906) - geolog světového významu. Narodil se ve Zdikově na Šumavě a jeho předkové pocházeli ze Stach, jeho synem ještě z doby, kdy působil na akad. gymnasiu ve Vídni, byl PhDr. Josef Woldřich (1880 - 1937), rovněž geolog a paleontolog. Díla těchto vědců jsou známa.

Mnoho příslušníků stašské větve Voldřichů žije v jiných krajích i za hranicemi, kam odcházeli šumavští světáci za prací.

Jiří Stach

ZPRÁVY VÝBORU GHSP

Zpráva o IV. výroční valné hromadě GHSP, jež se konala ve středu dne 21. března 1973 ve velkém sálu hotelu Kriván v Praze 2 na Novém městě, nám. I. P. Pavlova 5 za přítomnosti 42 členů. Valná hromada byla zahájena v 17 hodin předsedou GHSP Drem Vlad. J. Sedlákem, který uvítal přítomné a mezi nimi zvláště zástupce místních poboček GHSP v Žerčicích a v Brně. Po ustavení volební komise, do níž byli jednomyslně zvoleni Jan Loch st., Jaroslav Smr-

kovský a Ing. Alois Židlický, bylo přistoupeno ke schválení zápisu předcházející valné hromady. Na jednomyslně přijatý návrh Jos. Bady byl tento zápis schválen všemi hlasy bez čtení, protože podrobný referát o jejím průběhu byl uveřejněn v GH - Listech.

Předseda GHSP ve své zprávě o činnosti organizace v uplynulém roce odkázal členy na podrobné informace, které byly pravidelně uveřejňovány v GH - Listech a které vyžadují doplnění jen v tom, že se od počátku roku konaly schůze správního výboru pro vyřízení záležitostí Společnosti a přípravu valné hromady ve dnech 15. 1., 19. 2. a 5. 3. a více se soustředil na retrospektivní přehled dosavadního vývoje. V roce 1969 začínala Společnost se 104 členy, a když vydala tři čísla GH - Listů, tu byla hotova s peněžními prostředky. Bylo třeba provádět nábor nových členů, aby byla posílena finanční základna, a také získat příznivce v řadách odborných institucí. Příznivý rozvoj Společnosti umožnil, že mohly být v následujícím roce vydány pro členy dvě publikace, Minimum pro rodopisce a heraldiky od Dra Viktora Palivce a Tabulky k převádění dat historických pramenů od Dra Vlad. J. Sedláka. V dalším roce 1971 byly finanční prostředky Společnosti obětovány na adaptaci vlastní klubovny ve vyčleněném suterenním bytě v Praze na Smíchově. I když to bylo tehdy odvážným krokem, další vývoj potvrdil správnost tohoto rozhodnutí, a dnes možno říci, že je nezávislost Společnosti na místnostech restaurací při jejich nedostatku nenahraditelným ziskem. Konečně rok 1972 byl ve znamení dalšího růstu Společnosti, vyznačujícího se zakládáním prvních poboček. Snaha po zřízení místních organizací byla vyvíjena od samého ustavení Společnosti a pozornost byla upřena především k Plzni, kde vznikl krátce před GHSP Kroužek přátel genealogie a heraldiky při Městském archivu s vlastním Zpravodajem, a také k Brnu, aby i Morava měla svou vlastní organizaci pro řešení speciálně moravských problémů. Jestliže byl další vývoj v Plzni nepříznivý, naproti tomu dobře se vyvíjely přípravné práce v Brně; avšak zvláštní shodou okolností se stalo, že se první místní pobočkou GHSP staly nečekaně Žerčice na Mladoboleslavsku. Přítomnému zástupci této pobočky, jejímu předsedovi Václavu Svárovskému z Ciměřic, udělil pak předseda GHSP slovo.

Předseda V. Svárovský uvedl, že má jím vedená místní pobočka pro okres Mladá Boleslav se sídlem v Žerčicích, ustavená dne 16. července 1972, ke dni konání valné hromady 13 členů a dále se rozvíjí díky velmi dobrým stykům s ONV Mladá Boleslav i s MNV Žerčice, u něhož má svou společenskou místnost. Pobočka je dále ve spojení s Okresním archivem Mladá Boleslav a s Okresním muzeem tamtéž a také se Státním archivem v Mnichově Hradišti. Spolupracuje také s místním periodikem ONV a OV KSČ, Září Mladoboleslavka, která zveřejňuje její příspěvky a přislíbila jí pravidelnou rubriku pro zveřejňování rodopisných prací. Při pobočce je zřízena tříčlenná komise, která zpracovává a již dokončuje rodopisná badání o široce rozvětveném rodu Svárovských. Sněm tohoto rodu bude se konat v letošním roce dne 10. června a bude spojen se slavnostním koncertem dechovky Státní konservatoře v Praze a se staročeskou veselicí, na níž bude předtančena Česká beseda. Ke konci roku bude pak ve spolupráci se školským odborem ONV uspořádán kurs pro zájemce o rodopisné badání, původně připravovaný již na podzim roku 1972, jehož hlavními účastníky budou učitelé dějepisu na národních a středních školách Mladoboleslavska. Pobočka sleduje tím ten cíl, aby byl zájem o rodopis vzbuzen i mezi mládeží a tím vzbuzena i její úcta k předkům.

Za místní pobočku v Brně promluvil její přítomní zástupci, místopředseda PhDr. Jan Skutil CSc. a jednatel prof. Frant. Klein, když její předseda Dr. PhMr. Jiří Plichta musel být omluven pro služební zaneprázdnění. Místopředseda Dr. Skutil vzpoměl ve svém projevu nejprve všeho toho, co předcházel zřízení pobočky a poděkoval předsedovi GHSP Dru Sedlákovy za jeho organizační úsilí, bez něhož by pobočky v Brně nebylo, jakož i správnímu výboru za porozumnění v této záležitosti. Potom uvedl dosavadní práci pobočky, o níž byli členové GHSP již z části informováni zprávami v GH - Listech. Po schůzkách v listopadu a prosinci byly od počátku nového roku uskutečněny další tři schůzky, a to v každém měsíci jedna, nyní už pravidelně v posluchárně Strojní fakulty VUT v Brně. Dne 16. ledna přednášel v Brně Dr. Vlad. Sedlák na téma: Užití heraldiky a genealogie v dnešní době. V heraldické části uvedl Dr. Sedlák, že na rozdíl od západních států a některých rozvojových zemí, kde zůstává živým udělování osobních a rodinných znaků, může se heraldika u nás uplatnit jen při tvorbě městských a státních znaků a dále jako podstatný činitel při určování památek. K tomu uvedl Dr. Sedlák několik příkladů a také příklad varovný, kdy nesprávné určení aliančního znaku vedlo k nesprávnému stavebnímu rozboru objektu.

V genealogické části vyšel Dr. Sedlák ze sovětského pojetí genealogie, kde je genealogie chápána jako souhrn zpráv o původu dané osoby nebo skupiny osob nebo zvířat nebo rostlin, k jejichž soupisu se sestávají buď rodokmeny nebo plemenné knihy. V dalším přidržel se Dr.

Sedlák Devrientovy definice genealogie jako nauky o vzájemném příbuzenství dvou či více osob a o právních, popřípadě politicko-právních, dále sociálních, biologických a i jiných důsledcích z tohoto poměru vzniklých a ke všem těmto bodům uvedl příklady.

Schůzka dne 20. února měla na programu po stránce odbornosti vysoce náročnou a obsažnou přednášku Dr. Ing. arch. D. Antošové, vedoucí odboru KSSPOP v Brně na téma: Historický přehled architektonických sluhů od doby předrománské po barok, speciálně zaměřenou na památky v Jihomoravském kraji a tím pro mnohé členy objevnou, otevírající oči po památkách v okolí Brna. Svůj výklad Dr. Antošová vhodně doplňovala obsáhlou řadou publikací, vydaných právě k objektům, které uváděla ve svém výkladu a které jsou nyní k dostání. V závěru své přednášky se pak obrátila na členy pobočky s výzvou o pomoc při práci na dvou objektech. Prvním z nich jsou Nové Zámky u Nesovic, renesanční stavba z let 1561 - 69, započatá Závišem z Víckova na Polekradicích a jeho manželkou Johanou z Háje. Tu byly při restauračních pracích uvnitř zámku objeveny motivy perněstejnského znaku a je třeba zjistit, z jakých důvodů se tam tento erb dostal, zda z důvodů příbuzenství či majetnických vztahů nebo snad i některých jiných. Ve druhém případě jde o vzácnou památku, pozdně gotický opevněný kostel v Kordeňově na okresu Břeclavském, na jehož vnější zdi lodi a uvnitř na svorníku je erb tří přelozemských ryb hlavami vzhůru a do horních koutů obrácených. Tento erb je třeba identifikovat. V průběhu 16. stol. patřila celá obec pánům z Lipé na Moravském Krumlově. Kdo by co věděl k oběma řešeným úkolům, nechtě sdělit GHSP, buď ústředí nebo přímo brněnské pobočce. V druhé části toho večera přednesl předseda pobočky Dr. Jiří Plichta svůj "Příspěvek k chronologickému vývoji městské heraldiky se zřetelem k Moravě". Přednáška byla koncipována jako průřez jednotlivými staletími od dob počátku městské symboliky po konec 19. stol. po případě do dvacátých let 20. stol. s důrazem na vývojové změny. V průběhu výkladu byla rovněž stručná zmínka o heraldice cechovní a v závěru byly připojeny poznámky ke změnám ve znaku města Brna a některých nynějších jeho čtvrtí. Pro zájemce o hlubší seznámení s načrtnutou problematikou byl uveden přehled tématické literatury a členové se mohli navíc seznámit s privilegiem z r. 1908 na udělení znaku Královu Poli, nyní městské čtvrti brněnské.

Poslední dosud konaná schůzka brněnské pobočky proběhla v předvečer valné hromady GHSP dne 20. března a měla na pořadu vzájemné pohovory členů o výsledcích jejich práce i o jejich dalších potřebách v rodopise nebo ve znakovství. V závěru svého projevu Dr. Skutil přislíbil účast brněnských členů na společném zájezdu s pražskými členy do jižních Čech ve dnech 14. - 16. září a také účast zástupců brněnské pobočky na sněmu rodu Svárovských v Žerčicích dne 10. června.

Jednatel místní pobočky GHSP v Brně prof. Frant. Klein doplnil pak ještě dalšími podrobnostmi zprávu Dra Skutila a soustředil se zejména na vylíčení organizační práce s prognosou do budoucnosti. Právě nyní dosáhla pobočka počtu 80 členů, z nichž však jen 55 má trvalé bydliště v Brně. Zbytek patří do přirozené spádové oblasti k Brnu, tedy do přilehlých okresů, z nichž však mají mnozí členové kratší dopravní spojení do středu města, než činí přeprava z jednoho konce města na druhý. Vedle toho hlásí se brněnské pobočce za členy GHSP i osoby z jiných částí Moravy, ty však musí být zatím předávány podle spádovacího zákona k registraci ústředí, dokud by se snad nevytvořily podmínky pro vytvoření pobočky v politicko-správní oblasti jejich bydliště.

O nynějším stavu členské základny informoval shromážděné členy matrikář Ing. Jan Loch. Pro nezaplacení členských příspěvků za rok 1971 a za rok 1972 museli být vyškrtnuti ze seznamu členů dva členové a dalším dvěma členům bude nutné zastavit posílání časopisu, protože ani po upomínkách nezaplátili členský příspěvek na rok 1972. Jinak mohli konstatovat ve své zprávě další vzrůst členské základny, což se projevilo i ve zlepšené finanční situaci, kterou potvrdil ve svých poznámkách k otištěné pokladní zprávě za rok 1972 další zpravodaj, pokladník Frant. Šírl. Na tuto zprávu pokladníka navázal pak Lad. Procházka, který přednesl zprávu revisní komise.

Revisní komise bedlivě sledovala ve smyslu stanov Společnosti celkovou práci správního výboru po všech uplynulých letech, dozírala na jeho finanční hospodaření a provedla dvakrát podrobnou revisi účetních dokladů za současného ekonomického rozboru hospodaření. Stav hotovosti v pokladně a saldo na účtě u Státní spořitelny v Praze 1 byly vždy v souladu s účetními doklady. Organizační vzestup Společnosti v průběhu uplynulého roku založením dvou poboček, se velmi příznivě projevilo v přílivu nových členů, jejichž počet stoupl téměř o čtvrtinu. Bylo tak dosaženo úkolu, vytýčeného minulou valnou hromadou, dosáhnout zvýšení členské základny přibližně na 500 členů včetně předplatitelů z řad socialistického sektoru, aby byla zachována finanční rovnováha Společnosti a nemuselo dojít ke zvýšení členských příspěvků. Zvýšené

pracovní úkoly a zejména potíže se zajištěním tisku interního zpravodaje u nové tiskárny se podařilo členům výboru překonat. Z vytýčených úkolů zůstává zatím nespěněno vydání latinsko-českého slovníčku pro rodopisce, avšak byly již vytvořeny předpoklady, aby byly přípravné práce v tomto roce dokončeny a příručka byla po předchozí subskripci vydána. V závěru své zprávy revisní komise konstatovala, že úkoly i rozsah práce Společnosti stále narůstají, ale přesto byly v uplynulém roce odstupujícím výbořem dobře a řádně plněny, a proto navrhla, aby bylo odstupujícímu výboru uděleno valnou hromadou absolutorium.

Návrh revisní komise na udělení absolutoria odstupujícímu výboru byl přijat všemi hlasy. Dříve však, než předseda Dr. Sedlák odstoupil své funkce, vzpomnul ještě těch, kteří se už nebudou podílet na práci Společnosti v novém správním údobí. Povstáním a minutou ticha byla uctěna jejich památka.

Po přestávce seznámila valnou hromadu s výsledky své práce volební komise, jejímž úkolem bylo mimo jiné obsadit tři volněná místa ve správním výboru. Předně obsadit místo druhého místopředsedy GHSP, když dosavadní funkcionář Milan Buben se jej vzdal z důvodu nástupu přesnění služby přípisem ze dne 3. září 1972. Dále obsadit místo knihovníka a archiváře, když člen výboru Pavel R. Pokorný se vzdal přípisem ze 14. ledna 1973 své funkce, protože je nasvém pracovišti vázán střídavými směnami a nemůže se zúčastnit schůzí GHSP.

Konečně také doplnit revisní komisi o třetího člena, chybějícího v důsledku úmrtí Ing. Zdenka Heyduška. Volební komise zvážila také předchozí návrh odstupujícího předsedy doplnit správní výbor o zástupce poboček, aby tito měli možnost seznámit se s praxí práce výboru a přenesli své zkušenosti do místních výborů. Výsledkem práce volební komise byla pak kandidátní listina, předložená valné hromadě ke schválení. Všechny hlasy při jedné abstenci byli jednotlivě zvoleni za předsedu PhDr. Vlad. J. Sedlák, za prvního místopředsedu Ing. Viktora Gentnera a za druhého místopředsedu Rudolfa Melichara. Ostatní členové správního výboru byli podle rozhodnutí valné hromady zvoleni v celku, a jsou jimi: Míla Adamczyková (jednatelka), Ing. Dr. Václav Elznic, Antonín Horák, Stanislav Hošťálek (knihovník a archivář), Karel Liška, Ing. Jan Loch (matrikář), Ladislav Olbrich, Dr. Viktor Palivec, Jaromír Prusík (zapisovatel), Karel Sklenář, Dr. Jan Skutil CSc. (za místní pobočku v Brně), Václav Svárovský (Čtíměřice, za místní pobočku pro okres Mladá Boleslav se sídlem v Žerčicích), František Šírl (pokladník), Otakar Veselý. Za návrh adnatky správního výboru byli zvoleni Ing. Václav Štech a JUDr. Jan Zahradník. Revisoři účtů: Josef Bada, Ing. Jiří Musil a Ladislav Procházka. Všechni zvolení přijali funkce.

Po provedených volbách ujal se opět řízení valné hromady znovu zvolený předseda Dr. Vlad. J. Sedlák. Na jeho návrh bylo jednomyslně schváleno ponechat členský příspěvek a zápisné v dosavadní výši 36,- Kčs ročně a 5,- Kčs jednou pro vždy. Tím byl vlastní program valné hromady vyčerpán a předseda Dr. Sedlák mohl přistoupit k nastínění plánu činnosti GHSP v roce 1973.

Důležitou částí činnosti GHSP zůstávají tématické autobusové zájezdy, které jsou letos zaměřeny na družbu ústředí s pobočkami. V neděli dne 10. června bude uspořádán zájezd na sněm rodu Svárovských v Žerčicích, doplněný návštěvou pamětních síní Bedřicha Smetany v muzeu v Benátkách n./Jiz. a v jablkenické myslivně. Zájezd, při němž budou také dopraveni do Žerčic členové dechovky Státní konservatoře v Praze, bude stát 40,- Kčs. Se členy brněnské pobočky se sjedou Pražané dne 14. září v Jindřichově Hradci, aby podnikli společně tří-denní putování po památkách jižních Čech s oběma noclehy ve Vyšším Brodě. Cena zájezdu bude činit 300,- Kčs nebo 290,- Kčs podle druhu ubytování včetně jízdného, dvou snídaní, tří obědů, dvou večerů a vstupného do objektů. Na zájezd do Žerčic se vzdáním holdu Bedřichu Smetanovi naváže závěrečný zájezd letošní sezony dne 6. října do Obříství k prohlídce Lamberka, odkud pocházela Smetanova druhá manželka, a domku Svatopluka Čecha. Vedle toho je připravován ve spolupráci se Státní knihovnou ČSR v Praze na dny 18. - 25. srpna osmidenňý zájezd do Polska s trasou Praha - Kudowa Zdrój - Czestochowa - Krakow - Oravsko - Olomoucko - Praha a v ceně asi 1.400,- Kčs. Při plánování zájezdů GHSP třeba však ještě pamatovat na to, že v letošním roce uplyne 390 let od narození generalissima Albrechta z Valdštejna (nar. 24. 9. 1583) a že za 11 let bude tomu 350 let, co byl v Chebu zavražděn. V tomto údobí 12 let bylo by dobré navštívit každým rokem některý objekt, jenž je spjat s jeho jménem. V letošním roce bude jím hrad Košumberk, na němž prožil Albrecht z Valdštejna své mládí u poručníka Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, a zájezd na tento hrad bude vůbec prvním letošním výletem GHSP v sobotu dne 19. května. Kromě zříceniny hradu Košumberka bude navštíven poutní kostel v Luži, hrad Rychmburk a některá místa, která jsou spjata se životem

hraběte, jenž se stal ústřední postavou povídek Aloise Jiráska, Hermenegilda Jirečka a Terezy Novákové. Odjezd je z Prahy od tanku pod Petřínskými sady v 6,30 hodin, cena zájezdu 50,- Kčs.

Předseda Dr. Sedlák podal pak referát o přípravných pracích na sestavení latinsko-českého slovníčku pro rodopisce. V současné době se provádí rozpis materiálu, který může být do podzimu hotov, takže potom mohlo by již být přistoupeno k redakčním pracím.

V následující debatě byla znovu zdůrazněna nutnost kursů pro rodopisce - začátečníky a dále byly zodpovězeny některé dotazy. Po té byla valná hromada v 19,30 hod. skončena.

Ihned po valné hromadě konala se ustavující schůze nového správního výboru, na níž převzali jednotliví členové své funkce a sdělili svá osobní data za účelem registrace u odboru vnitřních věcí Národního výboru hlav. města Prahy.

PÁTRÁ SE PO....

Hledám datum a místo narození Jakuba STANČÍKA, který se r. 1709 ženil s Marinou ŠEVČÍKOVOU v Hulíně, jakož i výskyt jeho jmenovců před r. 1680. Ing. Jan M. Stančík, Tábor, tř. Rudé Armády 2223.

Prosím všechny badatele o zprávy o bibliografii drobné české a moravské šlechty a erbovních měšťanských rodech a jejich pozemkové držbě. (vyjma údajů v Ottově slov. nauč., berní rule a Hradech). Dále hledám speciálně zprávy o příjmení LOSIENICZKI, LOSIENICZI o tzv. Gdečanech z r. 1038 a jejich osudu v Čechách, o výskytu a lovu losů v Polsku kolem 10. století. Stopy vedoucí do Polska budou vítány. V. Losenický, Č. Krumlov, PSČ 391 01.

Hledám oddávky a úmrtí (snad na Kladně) Josefy SLAVKOVSKÉ (nar. v Golč. Jeníkově 10. 3. 1767), jejímž manželem byl Václav KOLÍNEK (6. května 1799). Slavkovský neznámého křest. jména žil 1635 na Kostištaněch, pravděpodobně syn Burjana Slavkovského. Jeho manželkou byla Žofie ze Zubřího a Lipky. Prvotně rod žil u Krumlova, a Bílou horou končili jako rytíři v Nejezině u Chotěboře. Žádám o všechny zprávy z uvedeného období. Karel Liška, Radotín u Prahy, Havlíčkova 75/431.

Hledám stále bezvýsledně zápis o narození JANA GENTTNERA, syna mlynáře Františka a Anny, někdy a někde mezi rokem 1798 až 1802. Jméno bývá foneticky v zápisech komoleno jako K místo G, ů, i, ö, ä místo e a t místo tt. Jeho rodiče měli do r. 1801 najmutý mlýn v Rychnově nad Kněžnou, od r. 1802 pak koupený mlýn ve Žlebech. Ostatní jeho životopisné detaily i jeho rodičů jsou mi podrobně známy. Hledaný zápis dobře odměním. Ing. Genttner Viktor, Praha 4, Pod vilami 13.

Hledám stále následující údaje o JAKUBU GÖNTNEROVI (nar. 1721, Praha). 1) Jeho snátek s Annou (roz. ?), poslední údaj o neženatém je 8. 10. 1741 v Kladrubech nad Labem, první údaj o ženatém je 14. 4. 1747 v Rychnově nad Kněžnou, kdy byl hosp. správce u Kolovratů. Měnil často zaměstnání (snad u Valdštejnů, nebo Trauttmansdorffů), 2) Jeho úmrtí? Poslední zprávou je jeho podpis s pečeti 11. 7. 1773. Sdělení odmění: Ing. Genttner Viktor, Praha 4; Pod vilami 13.

Hledám veškeré údaje o výskytu jména MUSIL před rokem 1700. Ing. Jiří Musil, Koněvo-va 150, Praha 3 - Žižkov.

Prosím o adresy a jakékoliv údaje o nositelích příjmení VOLAVÝ. Za zprávy děkuje Věra Šujanová, 61500 Brno XV, Bubeníčková 85.

V rodinné památce Bibli české, vydané r. 1537 Pavlem Severýnem z Kápi hory, měšťanem Starého města pražského je na poslední straně před rejstříkem tento zápis: "Léta 1590 v pátek po svatě Dorotě vyveden Urban Keyczy (Krejčí?), mečem trešťan". Prosím o zprávu, kdyby někdo znal nebo našel doklad, v které obci a z jaké příčiny došlo k této popravě. Karel Sklenář, 130 00 Praha 3, Radhošská 14.

GH - LISTY

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vycházejí ve volných lhutách pro interní potřebu členů společnosti

Řídí odpovědný redaktor Dr Vlad. J. Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr Ing. V. Elznic, Ing. V. Genttner, Ing. J. Musil, Dr V. Palivec, J. Prusík

